

de la fembra», Alcoati (cit. Faraudo, *Misc. Fabra*, p. 157).

Que això pertanyia també al vocabulari de Lull en tenim prova segura perquè encara que aquest usa de vegades el sinònim ampliat *ivassós* (amb *ivaciositat*, veg. en els derivats) també se serveix de l'abstracte *ivasse(s)a* que prové de *ivats* = *ivaç*: «car aquella ara és tant de poca quantitat e és tan *ivassosa* del temps passat a l'esdevenidor, que lo nostre enteniment, ni pot apercebre sa poca quantitat, ni li leu que pusca atènyer son curriment e sa *yvassea*» (*Contempl.*, § 22.12); i veg. encara a baix en els deriv. Igualment tenim *ivàs* en els *Set Savis* del S. XIII (on ja reconegué *VIVACIUS* Mussafia: *Wiener Sitzber.* cx, 420-21). Però això no vol dir que la variant *viats* no continués en ús, car ja és de 1400 o més tard una narració dels *Eximplis e Miracles* aplegats per Ag. que porta «pregaren Déu que *viaçosament* parís» (1, 303).

Ara bé, tal com de *malvat* MALIFATIUS, o de *lassetz* i altres abstractes en *-etz* (de *-ITIES*, *EntreDLL.* I, 202-3, n. 120), s'extragueren *malvat*, *lasset* (i altres en *-et*), també de *viats* s'havia de crear més o menys ocasionalment un *viat*, però ací la forma sense *-s* estava fortament reforçada per les parelles d'adverbis i partícules on al costat d'una forma vulgar en *-s* (generalment la *-s* adverbial afegida) perdurava la forma sense *-s*, o se n'hi creà una: *aixís* i *així*, *sobres* i *sobre*, *lladonc* i *donc* al costat de (*lla*)*doncs*, *llavò* sorgint al costat de *llavors*, els adverbis en *-ment* triomfant definitivament damunt el tipus vulgar i dialectal en *-ments* (*fortments*, *veraments*), que tanta concurrència els havien fet. I és clar que ací l'etimologia popular hi vingué en quart-ajuda, que era fatal: *viat* semblava un derivat de *via* (*fer-ne via* d'alguna cosa) i *aviar* era posar en marxa o engegar un moviment ben de pressa, «al avió». D'altra banda la *a-* ja tendia a afegir-s'hi, com sol passar en tals adverbis: *a-vui*, *a-bir*, *a-prés*, *a-rran*, *a-prop*. Vet aquí, doncs, com la llengua moderna acabà per decidir-se per la nova forma (*a*)*viat*.

Però no comptem gens amb la possibilitat que la innovació *aviat* amb *a-* sigui una forma primitiva: podríem dir que fóra alimentar una esperança desesperada, com ho mostra ja el fet que no es troba mai a l'Edat Mitjana, i la seva primera aparició és a la segona meitat del S. XVII, en el *DTO*.²

En una llengua romànica com la nostra fóra imprudent de no recordar-se de les llengües més germanes i afins. És sabut que *viatz* és un dels mots bàsics de la llengua d'oc, des dels trobadors més antics: «planhion --- tres tozas en chantan / la desmezur' e'l dan / qu'à pres jois e solatz; / e venguí plus *viatz* <ll'estament, de pressa'> / per miels entendre l chan, / e dixí lur aitan: / tozas de qué chantatz?», Guiraut de Bornelh (*Chr. Appel*, 63.11); i tan sovint com amb aquest sentit hi apareix amb el d'«aviar»: «no-us o tengatz, / séiner, a mal, car ben *viatz*, / aicá a vós retornarai», «ma doussa donna, ben *viatz*, / sol que vos creire m'en vullatz, / aurai eu bon engièn trobat», *Flamenca*, vv. 7624, 5178; i també en aquest

poema trobem la variant etimològica *vivatz* que ja hem vist en el nostre Guillem de Cervera, en un passatge on significa 'aviat' amb el matís de 'dejorn': «non voil quez entendás / a vespras non vengués *vivàs*, / ans ausí ben totas sas horas», v. 4362, de nou *vivatz* en el v. 7428.

Avui aquesta paraula sembla haver quedat antiquada a gran part de les terres d'Oc, però almenys es manté viva a les Muntanyes de Gascunya i, amb una evolució del significat nostre, paral·lela a la que és pròpia de *tantôt* en el francès popular: *biàs* 'aquesta tarda', o sigui «ce soir», que Rohlfs recollí a tot el Lavedà: Baretja, Gedre, Arrens (*BhZRPb.* LXXXV, § 433). Ara bé, notem que en gascó, com en català, s'han mantingut distints els resultats de *-ATIUS* i *-ACIU*: aquell dóna *-au* català i *-atz* gascó, mentre que *-ACIU* para en *-aç* (= *-às*) amb sibilant avui ja no africada (*bras* 'braç', ja no *bratz*, sufixos *-às*, *-is*, *-ús* de *-ACEUM*, etc.), si bé inicialment començà essent pertot africada *-atz*, *-itz*, cosa que bastava com a punt de partida de la reducció catalana a *viat*, *aviat*, com la de *malvat* (*-ATIUS*) a *malvat*, *malvada*.

L'italià acaba de reblar el clau. Ací ja tenim un conegut representant de *VIVACIUS* amb el sentit d'*aviat* català modern, en la *Divina Comèdia*: «Maestro mio, questo chi move? / Ed elli a me: —*Avaccio* sarai dove / di ciò ti farà l'occhio la risposta!» (*Inferno* xxxiii, 106). I s'hi mantingué també la forma més etimològica *vivaccio* 'de pressa' («schnell») en l'antic dialecte dels Abruzzi, a. 1330, en Buccio di Ranallo, v. 504, i Mussafia (*l. c.*) en cita representants moderns en parlars diversos del Nord, Centre i Sud del país; confirma Rohlfs (*It. Gramm.*, §§ 400, 933) l'etimologia afegint-hi encara variants *ivaccio* «presto», *vaccio*, i, ben paral·lela a la predominant en català, lomb. ant. *viaço*.³

No ha d'haver-hi cap motiu de vacil·lació a causa de la desaparició de la *-v-* intervocàlica. Ja hem vist que les dues *v* de *VIVACIUS* s'han conservat en els llocs més diversos, en fonts arcaiques com Guillem de Cervera, *Flamenca*, Buccio di Ranallo; vegeu-ne encara bastants d'oc. ant. *vivassamen*, *vivasseiramens* aplegats pel PSW (VIII, 809, en el *Tesaur* i altres textos). El fet mateix que la que es conserva, quan se n'ha perdut una, és ara l'una ara l'altra, —*ivatz* ~ *viatz*, *avaccio* (o *ivaccio*) ~ *viaço*— és bon indicatiu que al capdamunt de l'escala hi havia *VIVA-*. I tinguem en primer lloc ben present que quan en un mot hi ha dues síl·labes consecutives, començant per *v* i separades només per aquesta consonant intervocàlica, la caiguda dissimilatòria de la *v* inicial és quasi una llei regular, que altres vegades és la primera la que cau, i que la caiguda de la *-v-* intervocàlica per dissimilació s'estén fins a quan hi ha una altra labial, que no *v*, en primer lloc: *VIVANDA* > *vianda*, *VIVATIA* > *Baeza*, *MALVA-HIBISCUS* > port. *malvaisco* (*RLus.* XIII, 331) —cat. *malví* probt. de *malvai*—; afegim-hi encara *EXPAVENTARE* > *espa(e)ntar*, cast. *berrendo* *BARRIVINDOS* (*DCEC* IV, s. v.), cast. *maroma* < àr. *mabrûma*, cat. vg. *moïment*, les variants castellanes de *habi-*